

ČESKÁ ROZVOJOVÁ POMOC A JEJÍ EFEKTIVITA NA PŘÍKLADU POMOCI V KAMBODŽI

CZECH DEVELOPMENT AID AND ITS EFFICENCY CASE STUDY FROM CAMBODIA

Mgr. Michael Pondělíček, Ph.D.^{1,2}, doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.^{1,2}

¹Vysoká škola regionálního rozvoje
Žalanského 58/63, 163 00 Praha 17 – Řepy

²Civitas per Populi, o.p.s.
Střelecká 574/13, 500 02 Hradec Králové
e-mail: michael.pondelicek@vsrr.cz, vladimira.silhankova@vsrr.cz

Klíčová slova:

Zahraniční rozvojová spolupráce, rozvojová pomoc, programová země, Kambodža, JHP škola

Keywords:

Foreign development co-operation, development aid, program country, Cambodia, JHP School

Abstrakt:

Článek představuje aktuální podobu české rozvojové pomoci na pozadí naplňování Rozvojových cílů tisíciletí. Základním materiálem je Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce pro roky 2010 – 2017 vč. institucionálního zabezpečení v podobě České rozvojové agentury i neformální platformy FoRS - Českého fóra pro rozvojovou spolupráci. Cílem článku je na základě rešerše odborných pramenů a verbální deskripce analyzovat stav aktuální české rozvojové spolupráce a na konkrétním příkladu z vlastního rozvojového projektu rozvoje JHP školy pro nemajetné studenty v Kambodžském Puoku a demonstrovat možný přístup k reálnému naplňování vytýčených miléniových cílů.

Abstract:

The paper is focused on current stage of Czech development aid and Millennium development goals filling up. The basic material is Conception of Foreign Development Co-operation for 2010-2017 years including institutional provision e.g. Czech Development Agency as well as informal platform FoRS – Czech Forum for Development Co-operation. The aim of the paper is (on the basement of literature search and verbal description) analyzing the current stage of Czech development aid. There is demonstrate a possible approach for Millennium Development Goals filling up on our own Development Project of JHP School for poor students in Puok Village, Cambodia.

Úvod

Rok 2015 byl zástupci Evropské unie vyhlášen jako Evropský rok rozvojové spolupráce. Cílem této iniciativy je osvětovými a edukačními aktivitami směřovat k propagaci témat souvisejících s prioritami mezinárodního společenství v oblasti „post-MDG“ tj. s tématy

spojenými s Rozvojovými cíli tisíciletí (Millennium Development Goals). Pro rozvojové organizace v celé EU znamená tato iniciativa jedinečnou příležitost, jak zdůraznit odhodlání Evropy vymýtit chudobu na celém světě a inspirovat co nejvíce Evropanů, aby se v oblasti globálního rozvoje a mezinárodní pomoci angažovali. Rok 2015 je také rokem, kdy končí lhůta ke splnění rozvojových cílů tisíciletí, na kterých se v roce 2000 dohodli vedoucí představitelé rozvinutých zemí světa, a kdy by se mezinárodní společenství mělo dohodnout na budoucím celosvětovém rámci k vymýcení chudoby a pro udržitelný rozvoj. [15]

Publikovaný průzkum Eurobarometr z roku 2013 přinesl zajímavé výsledky ohledně toho, jak se na rozvojovou pomoc dívají občané EU.

- Více než 80 % Evropanů se domnívá, že rozvojová pomoc je důležitá, a 60 % si myslí, že by EU měla tuto pomoc rozšířit.
- Dvě třetiny respondentů se domnívají, že by potírání chudoby v rozvojových zemích mělo být jednou z hlavních priorit Evropské unie.
- Zároveň však 50 % dotázaných nemá ponětí o tom, komu je pomoc Evropské unie ve skutečnosti určena. [3]

Cílem článku je na základě rešerše odborných pramenů a verbální deskripce analyzovat stav aktuální české rozvojové pomoci na pozadí naplňování Rozvojových cílů tisíciletí a **na konkrétním příkladu z realizace vlastního rozvojového projektu rozvoje JHP školy pro nemajetné studenty v Kambodžském Puoku, provincie Siem Riep, demonstrovat možný přístup k reálnému naplňování vytyčených miléniových cílů.**

1. Rozvojové cíle tisíciletí - Millennium Development Goals (MDGs)

Na zvláštním zasedání Valného shromáždění Organizace spojených národů v září 2000 na tzv. Summitu tisíciletí v New Yorku přední státníci členských zemí OSN podpisem tzv. Miléniové deklarace zavázali celé mezinárodní společenství ke splnění ambiciózních cílů v oblasti světového rozvoje a k vymýcení chudoby do roku 2015. Rozvojové cíle tisíciletí (MDGs), jsou závazky ke snižování globálního rozšíření chudoby, hladu a dalších rozvojových cílů. Ve své komplexnosti a šíři jsou tyto cíle velmi ambiciózní a představují konsenzus, na kterém se dokázali shodnout hlavní představitelé všech zúčastněných zemí.

Stanovenými cíli byly:

Cíl 1: odstranit extrémní chudobu a hlad

Cíl 2: dosáhnout základního vzdělání pro všechny

Cíl 3: prosazovat rovnost mužů a žen a posílit roli žen ve společnosti

Cíl 4: snížit dětskou úmrtnost

Cíl 5: zlepšit zdraví matek

Cíl 6: bojovat s HIV/ AIDS, malárií a dalšími nemocemi

Cíl 7: zajistit udržitelný stav životního prostředí

Cíl 8: budovat světové partnerství pro rozvoj

Těchto osm hlavních cílů bylo dále rozděleno do 20 dílčích cílů, u některých z nich (ale nikoli u všech), pak byly stanoveny i indikátory. [15]

Bohužel již dnes je jasné, že se z řady důležitých cílů a úkolů v rámci MDGs nepodaří splnit příliš mnoho, a to je nutné otevřeně konstatovat. Některé rozvojové a zejména humanitární organizace a nadace z toho viní vlády jednotlivých zemí s tím, že tyto závazky globálního

rozvoje jimi nejsou brány dostatečně seriózně. „*Stále se marginalizuje oblast subsaharské Afriky, kde i přes zvýšený počet deklarací a slibů jak ze strany hospodářsky bohatých zemí (úplné či významné oddlužení, zvýšení efektivity ODA (oficiální rozvojové pomoci - Official Development Assistance), přístup k technologiím a trhům, atd.), tak ze strany vlád rozvojových zemí samotných (boj proti korupci, zefektivnění způsobu využití finančních prostředků, demokratizace politického prostředí), k rozvoji buď nedochází vůbec, nebo jen velmi zvolna. Základní cíl, snížení počtu obyvatel žijících v extrémní chudobě a ještě několik dalších úkolů se daří plnit jen kvůli ekonomickému růstu zejména v Číně a Indii. Plnění tohoto cíle bude tak ohroženo i v případě, pokud dojde u těchto zemí ke zpomalení jejich ekonomického vzestupu*“. [14]

Obecně ale nelze jednoduše sdělit, že se nepodařilo miléniové cíle naplnit, protože se k nim vlády rozvinutých, tedy bohatších zemí (severu) nepostavily dostatečně seriózně. Je otázkou, zda takto nastavené cíle nebyly od počátku příliš ambiciózní respektive, zda nebyly spíše jen nedosažitelnou vizí, než zcela reálným programem k naplnění do roku 2015. Vedle toho ale je třeba vzít také ~~v~~ potazdo úvahy, že světem po roce 2008 prošla poměrně hluboká ekonomická krize, která vedla k přehodnocení řady stanovených cílů, politik a priorit, nejen u nás, ale i na úrovni Evropské unie. [Blíže in 11] Následující text se proto zaměří na příspěvek České republiky k naplňování Cílů Milénia prostřednictvím realizace zahraniční rozvojové spolupráce.

2. Česká globální rozvojová spolupráce

Česká globální rozvojová spolupráce resp. pomoc má dlouhou tradici, ale výraznějším krokem k reformě jejího systému se stala "Koncepce zahraniční rozvojové pomoci České republiky na období let 2002 - 2007", kterou vláda vzala na vědomí svým usnesením č. 91 ze dne 23. ledna 2002. Za hlavní cíl poskytování rozvojové pomoci vláda v koncepci prohlásila omezování chudoby v rozvojových zemích a přihlásila se tak plně ke zmiňovaným rozvojovým cílům tisíciletí a konstatovala, že poskytování rozvojové pomoci je součástí zahraniční politiky a že přispívá také k prosazování demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti, k integraci rozvojových zemí do světového hospodářství a k udržitelnému globálnímu rozvoji. Koncepce deklarovala potřebu posílení efektivity, transparentnosti a systémovosti české zahraniční rozvojové pomoci. Vyslovila se pro sektorovou i teritoriální koncentraci české zahraniční rozvojové pomoci a vymezila proto dvacet prioritních zemí, do kterých se česká pomoc měla přednostně soustředit. [1]

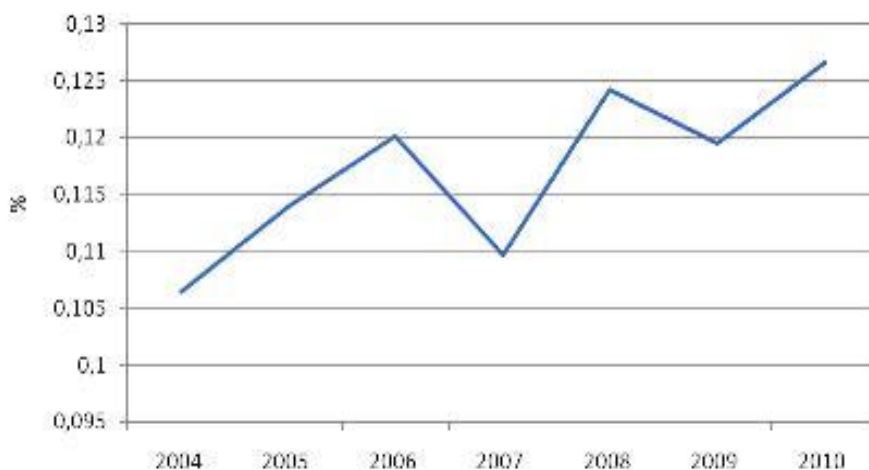
V současnosti je česká globální rozvojová spolupráce realizována zejména Ministerstvem zahraničních věcí a Českou rozvojovou agenturou a jejím základním dokumentem je Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS). Účelem této koncepce je zasadit českou rozvojovou spolupráci do aktuálního zahraničněpolitického, ekonomického, bezpečnostního, sociálního a environmentálního kontextu. Zahraniční rozvojová spolupráce je integrální součástí zahraniční politiky ČR a přispívá k naplňování jejích cílů. Výchozí bod představují Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals – MDGs). Rámcovým, strategickým cílem české rozvojové politiky je odstraňování chudoby a podpora bezpečnosti a prosperity prostřednictvím efektivního partnerství, které umožní chudým a málo rozvinutým zemím realizovat jejich rozvojové cíle. Základní principy české rozvojové spolupráce vycházejí z Evropského konsensu o rozvoji (2005), Pařížské deklarace o efektivnosti pomoci (2005) a Akční agendy z Akkry (2008). Pařížská deklarace vyzdvihuje vlastnictví rozvojového procesu rozvojovými zeměmi, harmonizaci postupu donorů při přípravě programů i při dokládání

výsledků, respektování rozvojových programů připravených rozvojovými zeměmi a vzájemnou odpovědnost. Ještě podstatně dál jde Akční agenda z Akkry, která klade důraz na využívání administrativních systémů partnerských zemí, na zvýšení podílu poskytované přímé rozpočtové pomoci z celkové rozvojové pomoci, na dělbu práce mezi donorskými zeměmi, na provázání pomoci i na její víceleté plánování. [7]

Teritoriálními prioritami zahraniční rozvojové spolupráce ČR jsou tzv. prioritní země s programem spolupráce (tj. programové země). Jmenovitě: Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko a Mongolsko. Dále pak prioritní země bez programu spolupráce, které se dále dělí na dvě skupiny, a to Projektové země: Gruzie, Kambodža, Kosovo, Palestinská autonomní území (PAÚ) a Srbsko a země, v nichž bude pokračovat spolupráce v jiném rozsahu a zaměření než v předchozím programovém období. Těmi jsou zejména původní programové země - Angola, Jemen, Vietnam a Zambie. [7]

Výše oficiální rozvojové pomoci (*Official Development Assistance – ODA*) ČR se stabilizovala v relativních hodnotách nad 0,11 % HND a její podíl na HND postupně roste. Bilaterální ODA ČR dosáhla v roce 2009 výše 1,63 mld. Kč, objem multilaterální ODA činil 2,49 mld. Kč. Celkem tedy ČR vynaložila 4,12 mld. Kč. [7]

Graf 1: Vývoj podílu ZRS ČR na HND v letech 2004-2010

Zdroj: [6]

3. Institucionální zabezpečení ZRS

Koordinaci a koherenci v oblasti rozvojové spolupráce zajišťuje meziresortní Rada pro zahraniční rozvojovou spolupráci. [12] Na Ministerstvu zahraničních věcí se pak problematikou ZRS zabývá Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. Prostřednictvím tohoto odboru pak MZV:

- koordinuje celostátní systém zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci ČR a koncepčně tuto problematiku zpracovává,
- v rámci bilaterální rozvojové spolupráce připravuje plány zahraniční rozvojové spolupráce a zprávy o jejích výsledcích,
- v oblasti humanitární pomoci sleduje a vyhodnocuje hlášení o humanitárních krizích ve světě a předkládá návrhy na poskytnutí humanitární pomoci,

- plní funkci hlavního statistického místa pro sběr, klasifikaci a vyhodnocování dat o rozvojové spolupráci pro účely statistického výkaznictví,
- plní funkci sekretariátu Rady pro rozvojovou spolupráci složené z představitelů ministerstev, státních úřadů, nevládních organizací a expertů,
- zpracovává agendu vládních stipendií poskytovaných Českou republikou rozvojovým zemím,
- koordinuje spolupráci ČR s hlavními orgány EU působícími v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. Zastupuje ČR vůči Výboru OECD pro rozvojovou pomoc (DAC), a podporuje zapojení zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci ČR do činnosti rozvojového systému OSN,
- řídí Českou rozvojovou agenturu. [9]

Česká rozvojová agentura (ČRA) působí jako implementační agentura pro plnění úkolů v oblasti ZRS zejména pro přípravu a realizaci bilaterálních projektů ZRS. Hlavní činností ČRA je příprava a realizace dvoustranných rozvojových projektů mezi Českou republikou a prioritními partnerskými zeměmi ZRS ČR. [2]

Vedle těchto institucí se problematice ZRS věnuje celá řada dalších subjektů, zejména nevládních neziskových organizací, které jsou převážně sdruženy ve FoRS – Českém fóru pro rozvojovou spolupráci. Organizace ve FoRS sdílejí společný zájem prosazovat vyšší relevanci a efektivnost české i mezinárodní zahraniční rozvojové spolupráce a zvyšovat její pozitivní dopady pro obyvatele rozvojových a transformujících se zemí. Hlavním úkolem FoRS je zastupování společných zájmů členů a posilování spolupráce a vztahů mezi státními institucemi v ČR i EU a nevládními organizacemi na poli rozvojové spolupráce. [13]

4. Percepce ZRS v české společnosti

Právě z popudu FoRS byl v roce 2014 realizován názorový průzkum veřejnosti hodnotící postoje k rozvojové spolupráci a humanitární pomoci v české veřejnosti. Z průzkumu vyplynulo, že polovina naší populace již v minulosti darovala peníze na humanitární pomoc a na rozvojovou spolupráci darovala peníze přibližně třetina populace. Vedle toho bylo zjištěno, že existují 2 hlavní důvody, proč lidé nepřispívají na humanitární nebo rozvojovou spolupráci, a to nedostatek vlastních financí a nedůvěra, že se peníze dostanou k potřebným. Naopak lidé, kteří se rozhodli přispět na humanitární nebo rozvojovou pomoc se tak rozhodli zejména proto, že jim bylo jasné, na co budou peníze využity, znali dobře zvolenou organizaci a bylo jim blízké téma. Mezi tři nejčastější formy příspěví na humanitární pomoc a rozvojovou spolupráci patří DMS, darování materiálních předmětů, finanční dar v hotovosti. Nejčastěji lidé přispěli na projekty, které se týkaly pomoci po přírodních katastrofách, pomoci dětem bez domova a pomoci lidem s tělesným a duševním postižením. Stejně projekty plánují občané podporovat nejčastěji i nadále. V budoucnu plánuje přispět finančně přímo na humanitární pomoc více než polovina naší populace. Na rozvojovou spolupráci zatím plánuje přispět opět cca polovina populace. Hlavním důvodem, co by lidi přesvědčilo přispívat na humanitární pomoc nebo rozvojovou spolupráci, je dobrá záruka, že se jejich peníze dostanou tam, kam mají. Za přijatelný pravidelný měsíční dar na humanitární pomoc nebo rozvojovou spolupráci je nejčastěji považována částka do 100 Kč. Preferovaným regionem pro humanitární pomoc a rozvojovou spolupráci je Afrika. Převažující názor v populaci je, že podpora ČR na rozvojové projekty v chudých zemích je adekvátní, ale převažuje podíl lidí, kteří se domnívají, že je to málo nad těmi, kteří si myslí, že je to moc. S ohledem na celkový závazek podpory ČR na rozvojové projekty, který je dvojnásobný proti stávajícímu stavu, je dominantním názorem

populace zachování stávající výše dotace, ale téměř třetina populace preferuje dodržení závazku a navýšení dotace na slíbenou úroveň. Podle názoru veřejnosti by hlavním příjemcem financí na humanitární pomoc a rozvojovou spolupráci měly být právě neziskové organizace. Téměř maximální podporu má také naše vzdělávání žáků a studentů v tématu globální odpovědnosti za rozvoj. [8]

V další části článku se proto zaměříme na příklad Kambodži jako projektové země a v rámci ní dále na konkrétní projekt Střední technické JHP školy v Puoku, provincie Siem Riep.

5. Projektová země Kambodža

Kambodža se dodnes potýká s následky působení Pol Potova režimu, který závažně narušil sociálně-ekonomickou strukturu země v rámci v 70tých letech provedené genocidy národa za vlády Rudých Khmerů. Kambodžské království tak patří k nejhudším zemím v regionu, na žebříčku zemí podle indexu lidského rozvoje k roku 2012 zaujímá 138. místo. Kambodža je dle Koncepce ZRS hodnocena, jako země, která má velmi dobré bilaterální vztahy, které jsou předpokladem pro efektivní rozvojovou spolupráci (bylo otevřeno diplomatické zastoupení v Phnom Penhu. ZRS zde bude realizována v návaznosti na vyrovnání kambodžského dluhu a ČR se soustředí především na sektory sociálního rozvoje (včetně vzdělávání, sociálních a zdravotnických služeb) a životního prostředí. [7]

Tabulka 1: Přehled projektů zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) ČR v Kambodži v letech 2006 - 2012

Název projektu (realizátor)	Popis	Doba realizace	Rozpočet v CZK*
Sektor vzdělávání			
Výstavba školy v provincii Takeo	výstavba školy	2009	627 994
Sektor zdravotnictví			
Kardiologická operace srdce 1 dětského pacienta/FN Motol	Kardiologická operace srdce 1 dětského pacienta	2012	500 000
Kardiologická operace srdce 1 dětského pacienta/FN Motol	Kardiologická operace srdce 1 dětského pacienta	2011	500 000
Rozšíření zdravotních středisek Lum Chang a Chumreas Pen, Takeo/PIN	Rozšíření zdravotních středisek Lum Chang a Chumreas Pen, Takeo	2011	350 000
Zdraví pro matky a děti v Kambodži (ČvT)	péče o zdraví matek a dětí	2010-2012	4 550 000
Zlepšení kvality a dostupnosti zdravotní nutriční péče pro děti do 5 let v oblasti Takeo (Magna Děti v tísní, o.p.s)	Spolupráce s okresní nemocnicí a 15 zdravotními středisky, posílení jejich provozní kapacity - renovace a materiální dovybavení. Posílení odborné kvalifikace zdravotního personálu a dobrovolných komunitních pracovníků formou školení a tréninku.	2010-2011	1 647 855
Zvyšování dostupnosti kvalitní zdravotnické péče v Kambodži s důrazem na péči o matku a dítě (ČvT)	Zvýšení kvality zdravotnických služeb ve veřejných zdravotnických zařízeních a zvýšení poptávky po těchto službách u vesnického obyvatelstva. Podpořeno bude 48 zdravotnických zařízení - zlepšování technických podmínek, vybavení, zvyšování	2008-2009	3 250 000

	odborných kompetencí personálu		
Sektor zásobování vodou a sanitační			
Zlepšení zásobování vodou a instalace sanitačního zařízení ve dvou pilotních školách v rámci provinciální implementace národní politiky o Speciálním a inkluzivním vzdělávání/Rainbow Gateway, L. Vejlupková.	Modelový projekt zásobování vodou a sanitační ve dvou základních školách včetně osvěty o používání	2012	499 800
Další rozvoj zabezpečení vody, sanitační a osvěty pro obyvatele vesnice poblíž hraničního přechodu (Masarykova univerzita, Brno)	vodní ochrana, sanitační a školení pro obyvatele chudé vesnice	2008	499 996
Ostatní sociální infrastruktura a služby			
Podpora iniciativ vedoucích k zefektivnění využívání zdrojů obživy u chudé populace v Kambodži (ČvT)	efektivní využívání zdrojů obživy u chudé populace v Kambodži	2011-2012	1 800 000
Posilování komunitní podpory pro postižené děti v provincii Takeo (Charita ČR)	komunitní podpora pro postižené děti	2010-2012	3 000 000
Zvyšování znalostí a dovedností obyvatel v kambodžském regionu Angkor za účelem posilování jejich sociálního a ekonomického statusu (prac.název GOPURA II) (Lux et lapis)	Trilaterální projekt - zvyšování znalostí a dovedností obyvatel v kambodžském regionu Angkor za účelem posilování jejich sociálního a ekonomického statusu (prac. název GOPURA II) Lux et lapis	2008	350 000
Průzkum počátků osídlení v Angkoru (VÚ AV ČR Řež u Prahy)	Trilaterální projekt - Průzkum počátků osídlení v Angkoru	2008	349 516
Rozšíření infrastruktury pro udržitelný rozvoj turistiky za kulturními památkami Angkoru (VÚ AV Řež u Prahy)	Rozšíření infrastruktury pro udržitelný rozvoj turistiky za kulturními památkami Angkoru	2006-2007	2 903 000
Energetika			
Oblastní tržní rozvoj bioplynu pro udržitelné zdroje energetiky v Kambodži	Zajištění udržitelné čisté dodávky energie pro 2800 venkovských obyvatel	2010-2013	6 000 000
			26 828 161
Humanitární pomoc			
	Záplavy	2011	1 835 851
CELKEM ZRS ČR a HUMANITÁRNÍ POMOC			28 664 012

Zdroj: [5]

Za sedm let programu, tak bylo investováno více než 28,5 mil. Kč do celkem 15-ti projektů. V průměru tak do Kambodži odešlo přes 4 mil. Kč ročně. To že se finanční objemy na projekty zvyšují, dokumentuje následující tabulka, zahrnující projekty realizované již za rok 2013.

Tabulka 2: Rozvojová pomoc ČR v Kambodže v roce 2013

Název projektu	Popis projektu	Realizátor	Doba realizace	Celkový plánovaný rozpočet (CZK)	Gesce
Podpora zdravotnických služeb	Projekt je zaměřen na zkvalitnění zdravotnických služeb pro matky a děti	Člověk v tísni, o.p.s.	2013 -	2 500 000	ČRA
Rozvoj tržního odvětví s bio plynárnami pro zajištění udržitelných zdrojů energie v Kambodži	Projekt má za cíl přispět k rozvoji stabilního tržního odvětví s domácími bio plynárnami v sedmi provinciích Kambodži s hlavním důrazem na provincii Takeo.	Člověk v tísni, o.p.s.	2011 - 2013	14 000 000	ČRA
Celkem bilaterální projekty				16 500 000	
Ekologizace a rekonstrukce budovy zázemí technické střední JHP školy pro nemajetné děti	Cílem projektu je náprava nevyhovujícího stavu, ve kterém se nachází střední škola pro nemajetné děti.	Civitas per Populi, o.s., Hradec Králové, ČR	2013	400 000	MZV
Posílení kvality vzdělání a zdraví žáků základní školy v provincii Kampong Cchhang	Cílem projektu je zlepšit hygienické zázemí žáků základní školy - vodovod, sanitace.	Realizátor: Člověk v tísni, o.p.s.	2013	400 000	MZV
Celkem Malé lokální projekty (MLP) při ZÚ				800 000	
Tržní rozvoj služeb pro komunitní živočišnou výrobu	Cílem projektu je posílením zaměstnanosti a přidané hodnoty produkce eliminovat chudobu	Člověk v tísni/EK	2013 -	2 000 000	ČRA
Celkem trilaterální projekty				2 000 000	
V akademickém roce 2012/13 byla Kambodži nabídnuta 2 vládní stipendia, v roce 2013/14 žádné stipendium	V roce 2012 studuje v ČR 6 vládních stipendistů z Kambodži			x	MŠMT
Vládní stipendia				x	
Česká zemědělská univerzita Praha	Zvyšování zemědělského školství v Kambodži	ČZÚ Praha	2012-2013	1 000 000	
Charita ČR	Přenos metod výuky inkluzivního vzdělávání z českých vysokých škol na kambodžské univerzity	CHČR	2012-2013	1 340 000	
Vysílání VŠ učitelů				2 340 000	
Celkem				21 640 000	

Zdroj [5]

Znamená to tedy, že jen v roce 2013 byly realizovány projekty za 21 640 000 Kč (bez soukromých zdrojů), což jsou tři čtvrtiny rozpočtu na celých předchozích 7 let. Efektivita rozvojové spolupráce se dále zvyšuje o skutečnost, že řada projektů je spolufinancována z dalších tuzemských či zahraničních – převážně soukromých zdrojů. Jako příklad nám může posloužit námi spolu realizovaný Projekt Střední technické JHP školy v Puoku.

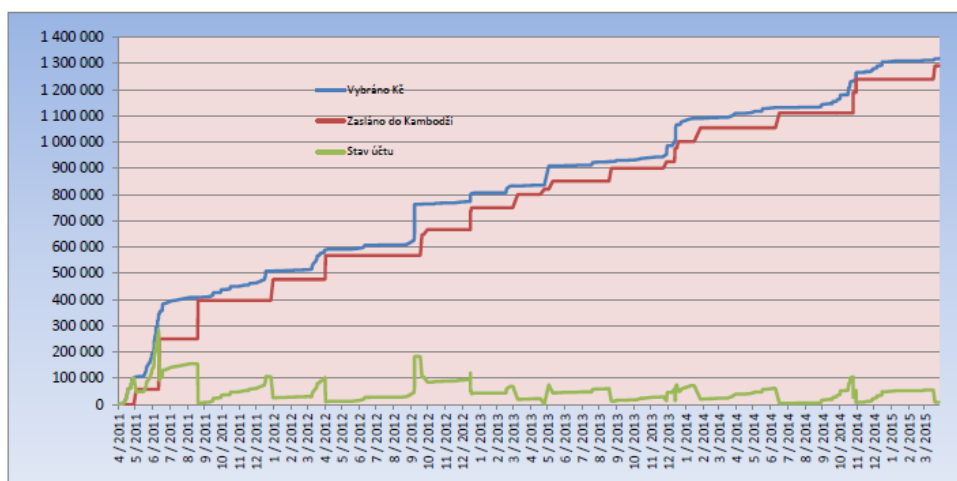
6. Projekt Střední technické JHP školy v Puoku

JHP škola vznikla z iniciativy bývalého skautského oddílu č.13 Kruh, který sdružoval podobně naladěné a k podpoře zahraničních aktivit v rozvojových zemích připravené bývalé členy s rodinami a přáteli. Cílem iniciativy byla podpora nejchudších studentů a poskytování vzdělání jako ochranu mládeže proti otrocké práci a nebo prostituci, či proti silné nezvladatelné chudobě. Studenti proto pocházejí opravdu z nejchudších rodin a nedalekého dobročinného sirotčince. Jejich výběr většinou zajišťuje místní tradiční komunita prostřednictvím jakési „rady starších“, která stanovuje kdo může být vhodným studentem. Úlohou školy je poskytnout dětem (ve věku 16+) s ukončenou základní školou praktické znalosti a dovednosti, které jim umožní získat zaměstnání. Je to tedy obdoba naší praktické učňovské školy. Ve třídách se postupně a denně vyučuje se angličtina, práce na počítačích, rychlopsaní v latině, je zde krejčovská třída a nadaní studenti z počítačové třídy se učí počítače i opravovat nebo vytvářet vlastní webové projekty. Škola též úspěšně pomáhá svým absolventům s nástupem do zaměstnání a organizuje pro ně ve městě Siem Riep (lokální centrum turistiky a rozvoje) rovněž společné ubytování. Protože doprava do okolních vesnic je komplikovaná (vytrvalci jezdí na starých kolech a vypůjčených mopedech), tak řada studentů ve škole i přespává a na místě se společně stravuje. Ke samozásobení a stravování slouží také biozahrada a rybníček, které byly u školy vytvořeny péčí paní A.Garden z Wisconsinu, U.S. V praxi to znamená že škola je víceméně soběstačná v produkci drůbeže, ryb, koření, hub, drůbeže a vajec, zeleniny a vybraných druhů jako je papája a nebo slunečnice.

Myšlenka samostatné následné školy byla realizována od roku 2011 a vlastní školní budova byla dokončena v lednu 2012 a výuka za účasti mnichů otevřena. Posléze byl pozemek školy rozšířen, vytvořeny a zkulturnovány zahrady, realizována ubytovna chlapců a pak i dívek, pokoj pro hosty, knihovna, ovocná a zeleninová zahrada, houbová násada, rybníček k chovu ryb a prostor pro chov drůbeže. O provoz tohoto hospodářství se starají sami studenti a škola je tak do značné míry potravinově soběstačná. Návdavkem má škola vlastní systém čištění a využití vody, studnu, fotovoltaické zařízení pro tvorbu energie a spalovací pec.

Na stavbu školy a podporu provozu bylo dosud získáno 1 338 929 Kč od převážně soukromých dárců z ČR. Z toho v roce 2011 celkem 509 386 Kč, v roce 2012 celkem 297 665 Kč, v roce 2013 celkem 272 836 Kč, v roce 2014 celkem 227 841 Kč, v prvních třech měsících roku 2015 celkem 31 200 Kč. 98% prostředků vybraných naším sdružením je zasíláno přímo JHP škole do Kambodži, zdejší náklady jsou jen nutné bankovní poplatky. V roce 2014 byly čtvrtletní náklady na provoz školy 5 500 USD. Polovinu této částky přispívá sdružení JHP škola, druhou polovinu americký partner Cambodian School Project (Ws, U.S.). Z měsíčního rozpočtu 1 800 USD připadá přibližně 900 USD na platy učitelů (3,5 úvazku), 450 USD na snídaně a suroviny pro vaření studentů, 150 USD na energie a internet, 150 USD na pronájem domu pro absolventy na praxi v Siem Reapu, 150 USD na opravy počítačů, šicích strojů, exkurze studentů a další výdaje. [4]

Graf 2: Přehled prostředků vybraných v ČR pro JHP školu od sítě soukromých dárců

Zdroj: [4]

Obrázek 1 a 2: JHP Škola po dostavbě v roce 2012 a ještě chybějící školní jídelna

Zdroj: vlastní foto

Rozvoj školy je financován dále ze získaných grantů, z nichž dva nejvýznamnější získalo pro školu o.p.s. Civitas per Populi od České rozvojové agentury a MZV. Prvním byl projekt realizovaný v roce 2013 z prostředků Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci České rozvojové spolupráce (srov. Tab. 2) a jeho cílem bylo zkvalitnění zahrady a dovybavení domku pro studenty, dotvoření zeleninové a ovocné zahrady a zejména snížení nákladů na energii (elektrická energie dovážená z Thajska je drahá a elektrorozvodná síť v okolí Siem Riepu je nestabilní). V úvodní fázi realizace projektu byl do JHP školy v Puoku ve třech sledech (leden, únor až březen 2013) dovezen provozní materiál pro výuku, zdravotní zabezpečení a zahradní práce (ty organizovala na místě Ann Garden z CSP v období 2-3/2013 a 2014). V následujícím období začaly práce jednak na zajištění průvodních terénních prací – dotvoření chovného rybníku a násady ryb, zajištění semen a hnojiva pro zahradu, zajištění zařízení pro zlepšení odtokových poměrů z pozemku, zkvalitnění stavu kuchyně školy a příprava pokojů pro hosty a ředitele školy. Současně byl připraven projekt na opravy objektů a zvýšení kapacity v odběru elektřiny z alternativních zdrojů - plné využití fotovoltaického systému (na střeše) pro školu. Byli hledáni dodavatelé a dovozci primárně zejména v ČR, což se ukázalo jako neperspektivní, protože dodavatelé považovali dovoz a instalaci za rizikové (ojedinělou příležitostí k prezentaci dovedností firmy v těžkém prostředí nevyužil nikdo).

Přistoupilo se tedy k realizaci projektu z lokálních zdrojů a prostřednictvím místních zastoupení zahraničních firem, které možnost prezentace pochopily.

Instalace fotovoltaického systému si vyžádala novou stavbu, a to vytvoření budovy pro rozvodnu a akumulátorovnu. K začátku listopadu 2013 byl spuštěn zkušební provoz fotovoltaického systému a pak i plný provoz, který víceméně bezchybně funguje do současnosti (květen 2015). [10]

Obrázek 3 a 4: *Instalované fotovoltaické panely na budově školy a bateriovna*

Zdroj: vlastní fotografie

Realizovaná pomoc tak překročila očekávané parametry, protože se ukázalo, že provoz fotovoltaických článků ve dne je schopen v Kambodže zajistit za běžného dne (relativně blízko rovníku) chod třídy šicích strojů, chod většiny PC a notebooků a další techniky, případně i zajistí chod pumpy na čerpání pitné vody ze studny do nádrží na vodu a toalet. Jedinou spotřebu, kterou fotovoltaická energie přímo nepokryje, jsou žehličky na úpravu oděvů po šití. Předpokládá se, že to bude řešeno v dalším období zajištěním speciálních dostupných úsporných žehliček s nízkou spotřebou energie. [10]

Obrázek 5 a 6: Zařízení na čištění pitné vody a zařízení na spalování odpadu

Zdroj: vlastní fotografie

V roce 2014 pokračovala podpora udržitelnosti střední technické JHP školy dalším projektem. Smyslem projektu bylo posílit soběstačnost a kapacitu školy tak, aby mohla být rozšířena výuka, kultivován prostor pro ubytování studentů, kteří pochází ze vzdálenějších lokalit, a dále byla posílena kapacita výuky a zavedeny ekologické postupy pro třídění a další využití odpadů pro provoz školy v dvouletém období. Samostatnost školy byla podpořena dalším navýšením produkce ekozahrady pro stravování studentů.

Po třech letech fungování má škola za sebou intenzivní výchovu cca 150 absolventů včetně realizovaných praxí. Úspěšnost a uplatnění absolventů je významně vyšší než u absolventů řady středních škol a lyceí v provincii i v Kambodže včetně privátních. Mezi zaměstnavateli škola v regionu získává dobré jméno a vzniká přirozená poptávka po nových absolventech, kteří jsou v současnosti často rozebráni do služeb a zaměstnání dříve než škola skončí. Několik studentů se dostalo dokonce do služeb mezinárodních organizací v Kambodže a docilují často příjmu 50 USD a více týdně, což je v Kambodže vrcholný plat. Několik úspěšných absolventů se vrátilo ke škole a podílí se na další výuce studentů pro praxi.

Tímto jsou nemajetní studenti velmi silně motivováni, aby studovali a plně se studiu věnovali, často až 10 hod. denně a to bez práce na zahradě. Škola je dnes z velké části potravinově a energeticky soběstačná včetně možnosti ubytování většiny studentů. „Zásobování“ školy speciálním materiálem jako jsou notebooky a jejich komponenty, zdravotní materiál, léky a pomůcky, psací potřeby a pomůcky apod. je postupně realizováno přímým dovozem prostřednictvím dobrovolníků z ČR, kteří doručí materiál většinou povolaným osobám na místě. Uvedený materiál je získán většinou formou přímých sbírek (zejm. tzv. Tříkrálové sbírky). To vše zakládá na relativně nízké provozní náklady školy, které v kombinaci s bezztrátovým financováním (jak bylo uvedeno, 98% získaných finančních prostředků odchází do Kambodži bez prostředníků) vytváří obraz projektu, který je z hlediska cílené

rozvojové pomoci maximálně efektivní a transparentní a pro donory obecně příznivý. Všem zúčastněným je zřejmé koho podporují vč. možnosti podpory věcnými dary a jaké jsou výsledky a výstupy z této podpory vč. možnosti e-mailové korespondence v angličtině mezi vybranými studenty v závěrečné fázi studia a konkrétními donory v České republice.

Obrázek 7: *Studenti v „šicí třídě“*

Zdroj: vlastní fotografie

Závěr

Na příkladu realizace a podpory fungování včetně tzv. ekologizace provozu střední technické JHP školy pro nemajetné studenty v Kambodžském Puoku lze dokumentovat, že privátní donorská aktivita v České republice dokázala za 3 roky shromáždit 1,339 mil. Kč z privátních zdrojů a dalších 490 tisíc Kč ze zdrojů České rozvojové agentury tedy celkem více než 1,8 mil. Kč, které dosud umožnily dokončit potřebné vzdělání a následné uplatnění na notně diverzifikovaném trhu práce pro cca 150 vybraných nejchudších kambodžských dětí. Projekt tak, jak je realizován naplňuje hned pět z osmi Rozvojových cílů tisíciletí, a to:

- Cíl 1: odstranit extrémní chudobu a hlad – škola je víceméně potravinově soběstačná a poskytuje svým studentům bezplatně stravování.
- Cíl 2: dosáhnout základního vzdělání pro všechny – škola poskytuje technické vzdělání a výuku angličtiny tak, že absolventi jsou velmi dobře uplatnitelní na trhu práce.
- Cíl 3: prosazovat rovnost mužů a žen a posílit roli žen ve společnosti – výběr studentů je prováděn komunitně a ke studiu jsou přijímáni jednoznačně nejpotřebnější studenti bez ohledu na pohlaví a náboženské vyznání.
- Cíl 7: zajistit udržitelný stav životního prostředí – škola (za přispění z rozvojové spolupráce z ČR) disponuje ekozahradou a její provoz je maximálně „ekologizován“ (fotovoltaická energie, čištění odpadních vod, likvidace a znovuvyžití odpadů) tak, že škola má minimální dopady na okolí.

- Cíl 8: budovat světové partnerství pro rozvoj – existuje přímá vazba mezi donory a studenty školy včetně osobních návštěv donorů ve škole a pravidelné e-mailové komunikace.

Obecně lze tedy říci, že menší rozvojové projekty s vysokou osobní zainteresovaností donorů jsou nejen úspěšné a efektivní, ale vytvářejí také větší komunikaci a globální sounáležitost mezi lidmi ze Severu a Jihu. Do budoucna by proto asi bylo dobré zvážit, jak podpořit právě tento druh projektů na rozdíl od velkých anonymních projektů (např. UNESCO) financovaných převážně z veřejných zdrojů a jak tyto dva přístupy efektivně kombinovat pro dobro rozvojové spolupráce

Použité zdroje:

- [1] BRODSKÁ, Pavla. Rozvojová spolupráce České republiky in. ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra., MAŠTÁLKA, Martin. (eds.) Obyvatelstvo, region a bezpečnost. Regionální rozvoj mezi teorií a praxí. Sborník příspěvků. Pardubice: Univerzita Pardubice, Hradec Králové: Civitas per Populi, 2013. s.71-78. ISBN 978-80-7395-724-7 (Univerzita Pardubice), 978-80-87756-03-4 (Civitas per Populi), ISSN 1805-3246
- [2] *Česká rozvojová agentura* [online] Česká rozvojová agentura 2009 [cit. 2015-05-18] Dostupné na: <http://www.czda.cz/cra/projekty.htm>
- [3] *Evropský rok občanů* [online] Euroskop.cz [cit. 2015-05-17] Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/9049/sekce/evropsky-rok-obcanu-2013/>
- [4] *JHP škola* [online] JHP škola [cit. 2015-05-20] Dostupné z: <http://www.jhpskola.cz/projekt-skoly.html>
- [5] *Kambodža* [online] Česká rozvojová agentura 2015 [cit. 2015-05-18] Dostupné na: <http://www.czda.cz/cra/projekty/kambodza.htm>
- [6] *Koncepce transformační politiky a popis Programu transformační spolupráce (TRANS)* [online] Ministerstvo zahraničních věcí ČR [cit. 2015-05-18] Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/transformacni_spoluprace_1/koncepce_transformacni_spoluprace.html
- [7] *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce* [online] Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2010 [cit. 2015-05-18] Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/koncepce_zrs_cr_2010_2017.html
- [8] NMS Market Research: *Postoje k rozvojové spolupráci a humanitární pomoci*, Praha 2014 (zpracováno pro FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci), interní materiál
- [9] *Odbor rozvojové spolupráce* [online] Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2014 [cit. 2015-05-18] Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/odbor_rozvojove_spoluprace/index.html
- [10] PONDĚLÍČEK, Michael. *Závěrečná zpráva o realizaci malého lokálního projektu ZRS Ekologizace a rekonstrukce budovy zázemí technické střední JHP školy pro nemajetné děti v Puoku*. Civitas per Populi, listopad 2013 (interní materiál pro potřeby MZV ČR)
- [11] *Regionální politika* [online] Euroskop.cz [cit. 2015-05-20] Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/>
- [12] *Role Rady pro ZRS a její statut* [online] Ministerstvo zahraničních věcí ČR 2014 [cit. 2015-05-18] Dostupné na:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/rada_pro_zahranicni_rozvojovou/role_rady_pro_zrs_a_jeji_statut.html

- [13] *Sdružení FoRS* [online] Českém fóru pro rozvojovou spolupráci 2015 [cit. 2015-05-18] Dostupné na: <http://www.fors.cz/sdruzeni-fors/#.VXW6a0aaWFt>
- [14] STOJANOV, Robert. *Rozvojové cíle tisíciletí* [online] Rozvojovka [cit. 2015-05-17] Dostupné na: <http://www.rozvojovka.cz/rozvojove-cile-tisicileti>
- [15] *We can End Poverty*. [online] United Nations [cit. 2015-05-17] Dostupné na: <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>